

9. Filofofskyi entsyklopedychnyi slovnyk / Za red V. Shynkaruka. – K. : Abrys, 2002. – 742 s.

10. Yung K. H. Poniatiya «dukh» i «zhizn» / K. H. Yung // Dukh v cheloveke, iskusstve i literature. – Minsk : OOO «Kharvest», 2003. – S. 314–334 s

11. Yaniv V. Narysy do istorii ukrainskoi etnopsykhologii / V. Yaniv / Uporiad. M. Shafoval. – K : Znannia, 2006. – 341 s.

Summary

Viktor Krupka

The Problems of National Identity of the Main Characters in the Short Stories of Leonid Mosendz

The article deals with the origins and factors of forming the national identity of the main characters in the short stories «The Return of the Cossack Michael Smiles» and «Velykyi Luk» by Leonid Mosendz. It's proved that it could fulfill completely only in the boundary situation. The Cossack spirit of the characters appear dominant in this aspect as the basis of their social awareness.

Key words: *hero, chronotope, national identity, Cossack spirit, collective unconsciousness.*

Дата надходження статті: «08» листопада 2016 р.

Дата прийняття до друку: «17» листопада 2016 р.

УДК 821.161.2–1.09(045)

СВІТЛАНА КУТОВА,

кандидат педагогічних наук

(м. Хмельницький)

Творчість Т. Шевченка та І. Франка в науковій інтерпретації Миколи Неврлого

У статті розкрито деякі аспекти наукової спадщини видатного чеського і словацького філолога-славіста, літературознавця й публіциста Миколи Неврлого. Представлено його найвизначніші наукові розвідки, в яких висвітлено життя та діяльність відомих українських письменників Т. Шевченка та І. Франка, проаналізовано їхню творчу спадщину, зв'язок із світовою літературою, зокрема значення діяльності класиків у Словаччині та Чехії. Об'єктом нашого

дослідження стали праці М. Неврлого «Шевченко й сумління письменника», «Нез'ясовані сторінки «Чигиринського Кобзаря», «Шевченківський ідеал поета», «Шевченко й шахи», у яких висвітлено питання джерела Шевченкової революціонізуючої сили та її впливу на сучасні й наступні покоління, місце образу поета в творчості Т. Шевченка тощо. Розглянуто праці, присвячені Франкознавчим мотивам, «Філософські основи Франкового «Мойсея», «Мойсей» І. Франка в контексті світової літератури», «Іван Франко і чеський революційний рух», «Зв'язки Івана Франка з чехами і словаками та його вшанування в ЧССР», «Іван Франко і державність» та ін.

Ключові слова: Микола Неврлий, наукові дослідження М. Неврлого, українські письменники, Тарас Шевченко, Іван Франко.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Українська культура, розвиваючись за несприятливих умов, завжди відчувала потребу в щирих прихильниках світової культури, насамперед у період земських та валуєвських циркулярів, сталінських репресій. Ще тоді у слов'янських і неслов'янських країнах жили і твори люди, що сміливо несли правду про українців та їхню культуру у світ. Постає Миколи Неврлого у слов'янському літературному світі з'являється саме тоді, коли українці найбільш потребували підтримки і визнання.

Аналіз досліджень і публікацій... Життєвий та творчий шлях Миколи Неврлого розкривали у своїх працях І. Дзюба, Г. Вервес, М. Жулинський, П. Кононенко, В. Костюченко, М. Мушинка, М. Роман та ін.

Формулювання цілей статті... *Мета статті* – аналіз спадщини Миколи Неврлого стосовно шевченкознавчої та франкознавчої проблематики.

Виклад основного матеріалу... Неврлий Микола – активний дослідник української літератури, її персоналій та міжнародних зв'язків. Його науково-публіцистична місія, можна сказати, далеко не обмежується висвітленням питань нашої культури за кордоном. Праці літературознавця в комуністичні часи, з одного боку, були відверті, інформативні й цікаві, чого ніхто не міг собі дозволити в УРСР. А з другого – в них завжди переважали дипломатичні формулювання, стримана риторика, були і певні ритуальні фрази, що давали змогу легітимізувати тексти в умовах «соцтабору». Як наслідок – парадокс! – чехословацький українознавець виконував роль інформаційного джерела про українську літературу для самих українців [10].

Неврлий Микола – чеський, український і словацький філолог-славіст, літературознавець і публіцист. Дійсний член Наукового

товариства імені Шевченка, іноземний член НАН України (2003). Народився 15 листопада 1916 року в м. Ростов-на-Дону (нині місто в РФ) в чесько-українській сім'ї. Жив з родиною у Томаківці, Червонограді, Полтаві, Харкові та інших містах України. 1933 р. разом з батьками емігрував до Чехословаччини: жив спершу в Закарпатті, а пізніше – в Чехії і Словаччині. Під час Другої світової війни навчався в німецькому Карловому університеті та паралельно – в Українському вільному університеті в Празі, які закінчив 1945 р. Брав участь в оунівських похідних групах, у празькому повстанні проти німців. Після захисту 1950 р. дисертації зі славістики в Брненському університеті і до виходу на пенсію працював науковим співробітником Інституту світової літератури Словацької АН у Братиславі. А справою його було і залишається дослідження української та інших слов'янських літератур. Автор наукових і науково-популярних публікацій українською, чеською, словацькою, польською, угорською, і німецькою мовами, переважна більшість з яких присвячена історії української літератури [11]. 2003 р. М. Неврлого обрано іноземним членом Національної академії наук України. Його твори перекладали з чеської та словацької українською мовою Василь Шевчук, Ольга і Григорій Булахи та ін. [9].

І. Дзюба в передмові до праці «Минуле й сучасне: збірник слов'янознавчих праць» зауважив, що у великому українознавчому доробку М. Неврлого можна вирізнити чотири головні масиви досліджень. Перший – розвідки з української класичної літератури (І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, Панас Мирний). На перший план у цих працях виходить проблема порівняльного аналізу національно-романтичного культурного і літературного відродження в Чехії, Словаччині й Україні XVIII – початку XIX століть. Другий – численні розвідки та публікації з української літератури та літературознавства 1920-х рр. XX століття. Третій масив текстів М. Неврлого – його численні дослідження з українсько-чеських та українсько-словацьких літературних зв'язків. Характерною особливістю цих досліджень є не лише скрупульозна фактографічність, а й коректність типологічних зіставлень, обґрунтованість і тактовність у висвітленні історико-політичного життя та культурних процесів. Нарешті, четвертий масив україністичної продукції М. Неврлого – це його зразкові з усіх поглядів видання творів «проскрибованих» видатних українських поетів XX століття (Б. І. Антонича, Д. Фальківського, Є. Маланюка, О. Ольжича, М. Ситника).

Особливе місце в дослідницьких інтересах М. Неврлого посідають постаті відомих класиків української літератури Т. Шевченка та

І. Франка. Так, Т. Шевченка літературознавець називає Генієм і одним з найреволюційніших поетів світової літератури [8, с. 17]. У своїй праці *«Шевченко й сумління письменника»* М. Неврлий досліджує питання джерела Шевченкової революціонізуючої сили та її впливу на сучасні й наступні покоління. Автор наводить цікаві та маловідомі моменти з життя Т. Шевченка, які засвідчують, що він був людяним, відважним, мужнім борцем за щастя знедолених; глибоко усвідомлював суспільну роль письменницького слова, художнього відтворення [8, с. 17–22].

У праці *«Нез'ясовані сторінки «Чигиринського Кобзаря»*. М. Неврлий описує двомовне (український оригінал і російський переклад) «Чигиринського Кобзаря» 1867 року: кишенькового формату книжечка, розміром вісім на дванадцять сантиметрів, сто сорок сторінок, оправлену до крейдяного паперу. Власне «Чигиринський Кобзар» (8 ранніх творів Шевченка з першого видання «Кобзаря» в оригіналі й паралельний російський переклад) займав у ній 98 сторінок, решта – переклади російською «Пана Твардовського», сатиричної байки «Пан та Собака» П. Гулака-Артемовського та «Оди до князя Куракіна» І. Котляревського. На фронтисписі цього видання вміщено копію офорту із зображенням кобзаря з хлопчиком-поводирем, що його виконав для першого видання «Кобзаря» В. Штернберг. Далі йшов автопортрет Шевченка з 1860 року. На подальшій сторінці – цензурна ухвала: «Дозволено цензурою. СПб. 15 марта 1867 г.» – цей дозвіл стосувався, напевне, «Чигиринського Кобзаря». Додані твори згаданих вище письменників вочевидь були долучені видавцем самовільно. Внизу на цій же сторінці подано ім'я й адресу власника друкарні «Типографія Ю. Штауфа, Б. Мещ. д. № 18. У цьому варіанті «Чигиринського Кобзаря» була вміщена передмова, автора якої не вдалося встановити і донині. Те, що вона підписана «Изд.», аж ніяк не свідчить, що її написав видавець І. Т. Лисенков (Лисенко), хоча й був він українського походження. Передмова виразно означалась як «Отзыв одного из русских писателей...», а І. Т. Лисенков письменником не був. Не менш цікавим було ім'я перекладача. Авторкою перекладів російською мовою «Чигиринського Кобзаря» була О. Лепко (вона ж переклала і три додані твори). Лепко Ольга Олександрівна (уроджена Соколовська) – письменниця. Народжена 1837 р. переклала «Кобзар» Шевченка. Її вірш «Жіноче питання» (1868) звернув на себе увагу громадянства. Під псевдонімом О. Охтенської виходили її вірші в «Деле», «Искре», «Будильнике» та ін. Померла 1 лютого 1905 року. М. Неврлий доходить висновку, що це видання «Чигиринського Кобзаря» належало до конспіративних видань. Оскільки дозвіл цензури стосувався лише Шевченкових творів, а додані до нього твори

П. Гулака-Артемовського та І.Котляревського носили протикріпацький настрій і не мали дозволу цензури на друк, а бурлескна балада «Пан Твардовський» була опублікована для «отвода глаз» [1].

Варта уваги праця *«Шевченківський ідеал поета»*, у якій проаналізовано образ поета в творчості Т. Шевченка. Так, в ранній творчості ідеал поета трактується в душі народної поезії, це є Шевченків народний співець-кобзар. У поемі «Перебендя» в психологічний портрет побутової постаті кобзаря автор вклав ще й особисті переживання, свій життєвий досвід. У циклі «Три літа» (1843–1845) і поемах «Сон», «Кавказ», «Єретик» тощо образ поета значно збагачено, ідейно посилено, його кріпацька свідомість – у міру його духовного зростання – переходить в українську національну свідомість, найвищий вираз якої бачимо в поемі, адресованій «І мертвим, і живим, і ненародженим...» (1845). У «Тризні» Т. Шевченко створив чарівний своєю моральною красою образ поета-революціонера, який вистраждав усі незгоди власної долі, пізнав дійсне життя людей і бажає назавжди залишатися непохитним. Більшість дослідників погоджується, що цей образ автобіографічний [7, с. 23–29].

М. Неврлий у праці *«Шевченко й шахи»* розкриває ще одну невідому сторінку життя Кобзаря – гра у шахи. Дослідник зауважує, що допитлива натура й зацікавлення Т. Шевченка охоплювали багато галузей вселюдської культури, а доказом того, що Шевченко грав у шахи, можна знайти у його мистецькій спадщині. Так, в одному з малюнків «Програвався в карти» із серії «Блудний син», здійсненому в сибірському засланні (1856–1857), на першому плані – головний персонаж серії, тобто блудний син, якого зобразив Шевченко-художник напівроздягненим без сорочки. Розтягнувши ноги, він сидить на лаві, мов на коні, зухвало кудись дивиться, правою рукою притримує три карти, лівою спирається на власне коліно, а біля його лівої ноги розкидані карти й шахівниця з шістдесятма чотирма виразними чорними й білими полями. На думку, М. Неврлого, Т. Шевченко, можливо, навчився грати в шахи ще юнаком у Вільно, де його щира подруга, польська швачка Дзюня Гусиковська, познайомила з польськими студентами, учасниками тогочасного протицарського повстання; чи міг навчитися й під час студій в Академії мистецтв у Петрограді; нагоду для цього він мав і на засланні. Там він міг грати і з політзасланцями, і з деякими російськими офіцерами, які в поетові бачили насамперед високообдаровану талановиту людину, а не тільки рядового окремого Оренбурзького корпусу [3].

Це далеко неповний список праць, присвячених життю і творчості Т. Шевченка. Окрім названих, вийшли такі праці: *«Безсмертний*

Шевченко» (Пряшів, 1954), словацькою мовою – «*Taras Sevcenko – revolučný básnik Ukrajiny*» (Братіслава, 1960) та ін.

Микола Неврлий присвятив свою наукову діяльність вивченню життя і творчості значної кількості українських письменників. Чільне місце у цьому послужному списку займає Франкознавча тема, яка стала центральною у дослідженнях М. Неврлого.

Так, заслуговує на увагу праця «*Філософські основи Франкового «Мойсея»*», у якій дослідник зазначає: «...Франків «Мойсей» є твором виразно національним, але одночасно – багатством вселюдських ідей і мотивів – є він також твором універсальним, і як такий належить до найглибших філософських творів світової літератури [2, с. 262]. М. Неврлий стверджує, що Франко-новатор таки не цілком пориває з романтичною традицією, адже саме поема «Мойсей» започаткувала «нетрадиційне» тлумачення «традиційних» сюжетів античної та біблійної міфології [2, с. 255].

М. Неврлий у праці «*Мойсей*» І. Франка в контексті світової літератури» наводить маловідомі факти з життя письменника, досліджує спорідненість Франкового «Мойсея» з творами світової літератури. Зокрема, робить припущення, що поема «Мойсей» (1823) французького поета-романтика Альфреда де Віньї могла стимулювати І. Франка до написання власної однойменної. Також літературознавець згадує про тематично споріднену філософську драму «Мойсей» угорського письменника Імре Мадача (1861), у якій головний герой досягає своєї мети шляхом примирення з народом. Ще один однойменний твір – драма німецького письменника Карла Гауптмана; проте вона вийшла 1906 року, вже після Франкового твору, тому про якісь впливи тут не варто говорити. Дослідник порівнює Франкового «Мойсея» з великою драматичною поемою Ярослава Врхлицького «Бар Кохба» (1897), кілька уривків з якої переклав Франко. На думку автора, обидва ці твори зближує мотив трагедії народного вождя та перегук творів із сучасністю, проте в художнім опрацюванні своєї основної ідеї кожний письменник ішов своїм шляхом. Спорідненість лише біблійними сюжетами вбачає М. Неврлий з твором англійського письменника Джона Мільтона «Втрачений рай» [4, с. 30–43].

Це далеко неповний список творів світової літератури, у яких дослідник знаходить спільні мотиви, образи, ідеї, проте ці факти дають поштовх компаративістам для більш повного дослідження поеми «Мойсей» І. Франка, яка ще за життя поета була перекладена польською, російською, німецькою мовами, а досьогодні налічуємо дев'ять іншомовних перекладів твору.

У праці «Іван Франко і чеський революційний рух» досліджено вплив творчості І. Франка на революційний рух у Чехії, зосереджено увагу на громадській діяльності письменника і її значення для чеського народу в період прогресивного руху в країні у 90-х рр. XIX століття [6, с. 113–133]. Продовження теми українсько-чесько-словацьких культурних зв'язків І. Франка знаходимо у праці М. Неврлого «Зв'язки Івана Франка з чехами і словаками та його вшанування в ЧССР». Автор аналізує доробки українського письменника, у яких порушено тогочасні проблеми національного відродження і свого, й інших народів [5, с. 113–133].

Варта уваги праця «Іван Франко і державність» (до 150-річчя від дня народження Івана Франка), у якій розкрито громадську діяльність геніального українського письменника, вченого, діяча І. Франка. Акцентовано увагу на формуванні світогляду молодого Франка, на який мали вплив Михайло Драгоманов, Теодор Герцль (австро-угорський письменник єврейського походження, журналіст, основоположник ідеології політичного сіонізму, провісник створення єврейської держави і засновник Всесвітньої сіоністської організації (прим. авт.) та ін.

Таким чином, Франкова тематика стала провідною в науковій діяльності М. Неврлого: чеська монографія *«Ivan Franko – ukrajinsky basnik-revolucionář»* (1954); цінність мають франкознавчі праці, надруковані у закордонних виданнях: *Neurly M. Ivan Franko a pokrokové hnutí v Čechách v 70-ých letech XIX století // Zdejn československo-ukrajinskýclí (vzlahov. – Bratislava), 1957; Neurly M. Ivan Franko a Slováci // Slovansky přehled. – 1956. –С.8; Neurly M. Ivan Franko a Slováci // Směna. – 1956. – 26.08; Neurly M. Ivan Franko – ukrajinsky básník revolucionář. Život a dílo. – Praha 1952 та ін.*

Висновки... Отже, Микола Неврлий ціле своє нелегке життя присвятив українській науці, досягши в цьому немалих успіхів. Свідчать про це близько тисячі друкованих праць, на жаль, основні з яких розкидані по різних закордонних часописах та збірниках, здебільшого важкодоступних.

Наша праця не претендує на вичерпний виклад про наукову спадщину М. Неврлого, проте може стати корисною шевченкознавцям і франкознавцям для подальших досліджень.

Список використаних джерел і літератури:

1. Неврлий М. «Нез'ясовані сторінки «Чигиринського Кобзаря». / Микола Неврлий // Літературна Україна. – №24, 1987.

2. Неврлий М. Філософські основи Франкового «Мойсея» // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин: Матеріали Міжнарод. наук. конф. (Львів, 25–27 вересня 1996 року). – Львів: Світ, 1998, с. 255
2.

3. Неврлий М. Шевченко й шахи / Микола Неврлий // Літературна Україна. - №23, 1962.

4. Неврлий М. Я. «Мойсей» І. Франка в контексті світової літератури / М. Я. Неврлий // Минуле й сучасне : збірник слов'язназничих праць / передм. І. Дзюби. – К. : Смолоскип, 2009. – 956 с.

5. Неврлий М. Я. Зв'язки Івана Франка з чехами і словаками та його вшанування в ЧССР / М. Я. Неврлий // Минуле й сучасне : збірник слов'язназничих праць / передм. І. Дзюби. – К. : Смолоскип, 2009. – 956 с.

6. Неврлий М. Я. Іван Франко і чеський революційний рух: [доповідь] [Текст] / М.Я.Неврлий // Минуле й сучасне : збірник слов'язназничих праць / передм. І. Дзюби. – К. : Смолоскип, 2009. – 956 с.

7. Неврлий М. Я. Шевченківський ідеал поета / М. Я. Неврлий // Минуле й сучасне : збірник слов'язназничих праць / передм. І. Дзюби. – К. : Смолоскип, 2009. – 956 с.

8. Неврлий М. Я. Шевченко й сумління письменника / М. Я. Неврлий // Минуле й сучасне : збірник слов'язназничих праць / передм. І. Дзюби. – К. : Смолоскип, 2009. – 956 с.

9. Неврлий Микола – український чех з Ростова-на-Дону. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.haidamaka.org.ua/page_miknerdon.html. - Назва з екрану.

10. Неврлий Микола Суб'єктивна «енциклопедія» української літератури у слов'янському контексті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua/News/53183-Mykola-Nevrlyi-Sub'iektyvna-entsyklopediia-ukrainskoi-literatury-u-slov'ianskomu-konteksti>. – Назва з екрану.

11. Неврлий Мікулаш – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://history.org.ua/?termin=Nevrlyj_M. – Назва з екрану.

References:

1. Nevrlyi M. «Neziasovani storinky «Chyhyrnskoho Kobzaria». Mykola Nevrlyi // Literaturna Ukraina. – №24, 1987.

2. Nevrlyi M. Filosofki osnovy Frankovoho «Moiseia» // Ivan Franko – pismennyk, myslitel, hromadianyn: Materialy Mizhnarod. nauk. konf. (Lviv, 25–27 veresnia 1996 roku). – Lviv: Svit, 1998, s. 255
Неврлий М.

Shevchenko i shakhy / Mykola Nevryly // Literaturna Ukraina. - №23, 1962.

3. Nevryly M. Shevchenko i shakhy / Mykola Nevryly // Literaturna Ukraïna. - №23, 1962.

4. Nevryly M. Ya. «Moisei» I. Franka v konteksti svitovoi literatury [Tekst] / M. Ya. Nevryly // Mynule i suchasne : zbirnyk slovianoznavchykh prac / peredm. I. Dziuby. – K. : Smoloskyp, 2009. – 956 s.

5. Nevryly M. Ya. Zviazky Ivana Franka z chekhamy i slovakamy ta yoho vshanuvannia v ChSSR [Tekst] / M. Ya. Nevryly // Mynule i suchasne: zbirnyk slovianoznavchykh prats / peredm. I. Dziuby. – K. : Smoloskyp, 2009. – 956 s.

6. Nevryly M. Ya. Ivan Franko i cheskyi revoliuciïnyi rukh: [dopovidil] [Tekst] / M. Ya. Nevryly // Mynule i suchasne : zbirnyk slovianoznavchykh prats / peredm. I. Dziuby. – K. : Smoloskyp, 2009. – 956 s.

7. Nevryly M. Ya. Shevchenkivskiy ideal poeta [Tekst] / M. Ya. Nevryly // Mynule i suchasne : zbirnyk slovianoznavchykh prats / peredm. I. Dziuby. – K. : Smoloskyp, 2009. – 956 s.

8. Nevryly M. Ya. Shevchenko i sumlinnia pysmennyka [Tekst] / M. Ya. Nevryly // Mynule i suchasne : zbirnyk slovianoznavchykh prats / peredm. I. Dziuby. – K. : Smoloskyp, 2009. – 956 s.

9. Nevryly Mykola – ukrainskyi chekh z Rostova-na-Donu. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.haidamaka.org.ua/page_miknerdon.html. - Nazva z ekranu.

10. Nevryly Mykola Subiektivna «entsyklopediia» ukrainskoi literatury u slovianskomu konteksti. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakarpattya.net.ua/News/53183-Mykola-Nevryly-Sub'iektivna-entsyklopediia-ukrainskoi-literatury-u-slov'ianskomu-konteksti>. – Nazva z ekranu.

11. Nevryly Mikulash – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://history.org.ua/?termin=Nevryly_M. – Nazva z ekranu.

Summary

Svitlana Kutova

Creative Work of T. Shevchenko and I. Franko in the Scientific Interpretation of Mykola Nevryly

The article reveals some aspects of the scientific heritage of the outstanding Czech and Slovak philologist and specialist of Slav languages and literature, literary critic and publicist Mykola Nevryly. His most remarkable scientific researches, in which he reflects the life and creative work of famous Ukrainian writers T. Shevchenko and I. Franko have been offered, their artistic heritage, relationship with the world literature, in particular the importance of the work of the classics in Slovakia and the

Czechia have been analyzed. The object of our study were the works by M. Nevrlyi «Shevchenko and the Conscience of the Writer», «Mysterious Pages of «Chyhyryn Kobzar», «Shevchenko's Ideal of the Poet», «Shevchenko and Chess», in which the issues of the sources of T. Shevchenko revolutionized power and its impact on the modern and subsequent generations, the place of the image of the poet in the works of T. Shevchenko, etc. have been studied. The works, dedicated to I. Franko's motives explanation, «Philosophic Basis of Franko's «Moses», «Moses» of I. Franko in the Context of World Literature», «Ivan Franko», and the Czech Revolutionary Movement», «Relations of Ivan Franko with Czechs and Slovaks and His Honoring in Czechoslovak Socialist Republic», «Ivan Franko and Statehood», and other.

Key words: *Mykola Nevrlyi, scientific researches of M. Nevrlyi, Ukrainian writers, Taras Shevchenko, Ivan Franko.*

Дата надходження статті: «01» листопада 2016 р.

Дата прийняття до друку: «17» листопада 2016 р.

УДК 821.161.2-1.09

МИРОСЛАВ ЛАЮК,
аспірант
(м. Київ)

«Земля» як базовий концепт «карпатського тексту» Василя Герасим'юка

У статті концепт «земля» розглядається як базовий для «карпатського тексту» Василя Герасим'юка. Визначено культурологічні й аксіологічні конотації концепту, а також специфіку його розуміння у авторській свідомості. З'ясовано, що статус «землі» вказує на початок нової «космогонії»: світ, як завжди, почнеться зі слова. Концепт «земля» у Герасим'юка корелює з концептом «слово». «Оновлення» й «утвердження» «землі» станеться через онтологізацію слова, видобутого з її глибин, зі «склепу» історії. Стаючи фрагментом поетичного світу автора, концепт асоціюється з основними темами його творчості.

Ключові слова: *концепт «земля», карпатський текст.*